

2 Sňatečnost

V průběhu roku 2013 uzavřeli obyvatelé ČR 43 499 nových manželství, o 1 707 méně než v roce 2012. Po jednoleté stagnaci tak pokračoval trend snižujícího se počtu sňatků. Nižší byla v roce 2013 úroveň sňatečnosti svobodných i rozvedených mužů i žen.

Na meziročním poklesu počtu uzavřených manželství se podíleli jak svobodní, tak rozvedení a ovdovělí muži i ženy. Relativně více ubylo v roce 2013 sňatků vyššího pořadí (nebo-li tzv. opakovaných sňatků), když vstoupilo do manželství o 6 % méně rozvedených či ovdovělých mužů a o 5 % méně rozvedených či ovdovělých žen, zatímco u svobodných byl meziroční pokles tříprocentní. O 3 % se snížil také počet tzv. protogamních sňatků, kdy manželství uzavírají dvě svobodné osoby. V roce 2013 se jich konalo 28 877, o 807 méně než v roce 2012. Zastoupení protogamních sňatků na celkovém počtu se však zvýšilo na 66,4 %. Obdobná hodnota byla naposledy zaznamenána v polovině 90. let 20. století, na minimum (62,6 %) byl jejich podíl v roce 2008.

Tři čtvrtiny ženichů a nevěst vstupují do manželství poprvé. V roce 2013 uzavřelo manželství 32 743 svobodných mužů (75,3 % z celkového počtu ženichů) a 33 029 svobodných žen (75,9 % z celkového počtu nevěst). U sňatků vyššího pořadí jsou téměř výhradně novomanželi osoby rozvedené. V roce 2013 uzavřelo další manželství 10 339 rozvedených mužů (96,1 % z celkového počtu 10 756 opakovaných sňatků) a 10 005 rozvedených žen (95,6 % z 10 470 opakovaných). Vdovec nebo vdova bývá ženichem/nevěstou v jednom sňatku ze sta, častěji je ovdovělou osobou nevěsta. V roce 2013 bylo mezi ženichy 417 vdovců a 465 vdov, druhým v páru byla většinou osoba rozvedená. Až devět z deseti opakovaných sňatků připadá na druhé pořadí manželství.

Tab. 2.1 Sňatky podle rodinného stavu snoubenců, 2003–2013

	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
Sňatky celkem	48 943	51 829	52 457	46 746	45 137	45 206	43 499
Sňatky dvou svobodných (protogamní)	31 471	33 446	32 830	30 095	29 045	29 684	28 877
Rodinný stav ženicha: svobodný	36 016	38 347	38 038	34 414	33 371	33 816	32 743
rozvedený	12 293	12 867	13 779	11 820	11 291	10 989	10 339
ovdovělý	634	615	640	512	475	401	417
Rodinný stav nevěsty: svobodná	36 371	38 605	38 117	34 734	33 443	34 175	33 029
rozvedená	11 901	12 551	13 605	11 431	11 174	10 489	10 005
ovdovělá	671	673	735	581	520	542	465
Podíl (%) prvních sňatků: ženich	73,6	74,0	72,5	73,6	73,9	74,8	75,3
nevěsta	74,3	74,5	72,7	74,3	74,1	75,6	75,9
Podíl (%) opakovaných sňatků: ženich	26,4	26,0	27,5	26,4	26,1	25,2	24,7
nevěsta	25,7	25,5	27,3	25,7	25,9	24,4	24,1
Podíl (%) protogamních sňatků	64,3	64,5	62,6	64,4	64,3	65,7	66,4

Sňatky obyvatel ČR bývají v průběhu kalendářního roku velmi nerovnoměrně rozloženy. Snoubenci nejraději volí den sňatku v období měsíců červen až září, dříve zhruba každý druhý pár, aktuálně až dva ze tří. V roce 2013 byl na svatební obřady nejbohatší červen (8 320 sňatků) a srpen (7 797 sňatků)³. Naopak nejméně často se snoubenci rozhodují pro datum sňatku v měsíci lednu, únoru nebo prosinci. Měřeno hodnotou měsíčního indexu, který eliminuje vliv různého počtu dnů v měsíci a vypovídá o vztahu měsíčního počtu sňatků k průměrnému měsíci roku, bylo v červnu 2013 uzavřeno 2,3x více sňatků než činil průměr tohoto roku. Více jak dvojnásobný byl také počet sňatků uzavřených v srpnu (2,1x). Nejnižší měsíční index připadl (stejně jako ve všech předchozích letech počínaje rokem 2002) na měsíc leden, kdy bylo uzavřeno pouze 19 % průměrného počtu sňatků za měsíc. Obdobný průběh má sezónnost sňatečnosti u prvních sňatků i sňatků vyšších pořadí, posuzujeme-li je zvlášť, přičemž u opakovaných sňatků je variabilita měsíčních indexů nižší. V zimních měsících jich totiž bývá relativně více. Například v prosinci 2013 sňatky s rozvedenou či ovdovělou ženou tvořily 45 % všech uzavřených manželství v tomto měsíci, zatímco v červnu pouze 20 %.

³ V obou měsících bylo pět sobot, zatímco v červenci a září pouze čtyři. To se odrazilo v počtu uzavřených manželství v daném měsíci.

Tab. 2.3 Pravděpodobnost uzavření prvního sňatku podle pohlaví a věku (na 1 000 osob), 2003–2013

Věk	Muži							Ženy						
	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
20	7,3	6,1	4,9	3,3	3,2	3,2	3,1	28,0	24,6	17,2	12,9	11,1	10,7	10,0
21	14,2	10,7	8,1	5,9	5,8	5,7	5,4	38,2	32,5	25,3	18,8	17,6	17,1	15,3
22	22,3	16,8	13,1	9,5	9,2	8,1	8,4	51,4	42,7	35,2	25,4	24,3	22,9	21,9
23	32,7	25,3	18,8	13,9	14,3	14,3	13,2	65,7	57,1	46,6	36,1	34,6	32,8	30,0
24	44,7	38,8	28,5	21,2	20,7	20,1	18,7	76,8	74,2	62,4	48,0	47,9	45,7	42,4
25	55,6	49,5	37,4	28,8	29,0	27,5	25,9	86,1	82,6	72,6	60,5	56,0	58,0	52,7
26	62,5	58,2	48,1	37,8	35,5	35,8	33,0	91,5	88,8	80,8	68,5	67,5	65,6	61,9
27	67,9	69,5	57,0	45,0	43,6	42,8	41,4	90,0	91,5	83,5	75,9	71,5	73,7	65,4
28	68,9	69,3	62,0	52,2	49,3	48,4	46,4	81,6	90,3	82,1	75,6	70,7	72,8	68,9
29	68,7	72,7	65,7	56,2	53,6	53,2	49,4	78,8	80,4	79,8	72,7	69,7	72,7	68,7
30	66,6	67,4	64,4	56,1	53,5	53,1	50,9	61,9	68,1	68,5	62,9	64,4	65,9	61,3
31	60,6	64,5	58,6	54,2	50,4	52,2	48,7	52,3	59,7	56,9	55,3	55,5	53,9	53,4
32	56,4	57,0	55,6	49,2	49,0	47,8	45,9	47,2	51,7	47,3	46,4	48,4	46,8	46,6
33	46,1	52,7	49,0	46,9	44,3	45,1	42,7	34,5	45,4	42,0	40,5	43,6	40,6	40,4
34	42,4	46,5	47,2	41,7	41,6	40,1	37,8	30,8	40,8	37,8	34,4	36,1	36,3	35,2
35	36,8	35,8	40,2	37,9	36,4	35,5	35,2	27,8	31,3	30,5	29,7	30,4	29,2	30,3
36	30,5	32,4	31,7	33,4	30,9	31,9	30,0	19,0	25,2	28,9	25,6	24,8	24,2	25,0
37	28,7	29,5	32,0	26,5	27,6	28,7	26,6	16,5	20,9	21,4	20,9	22,5	21,4	22,6
38	22,0	24,4	24,7	23,2	23,6	24,6	23,6	18,2	15,1	16,7	18,6	17,1	18,8	19,1
39	18,5	22,2	25,4	24,5	23,3	20,9	22,6	17,8	17,5	15,1	18,5	19,7	16,7	16,1
40	18,3	18,8	16,1	18,3	18,9	17,6	16,8	16,2	11,7	13,0	12,6	12,7	14,3	12,9
41	15,4	16,1	17,6	15,7	14,7	16,1	14,5	11,0	9,7	11,8	11,2	10,4	11,2	8,8
42	11,9	13,6	14,5	14,7	12,2	12,7	13,0	7,8	5,4	10,7	8,6	11,1	8,6	9,2
43	9,8	13,9	13,8	11,7	13,1	12,9	10,4	8,4	9,9	7,9	6,9	7,3	7,6	9,2
44	10,7	12,3	12,7	10,5	10,0	8,7	10,1	6,4	5,6	9,8	5,7	5,8	5,7	8,1

Pozn.: Údaje vychází z jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných.

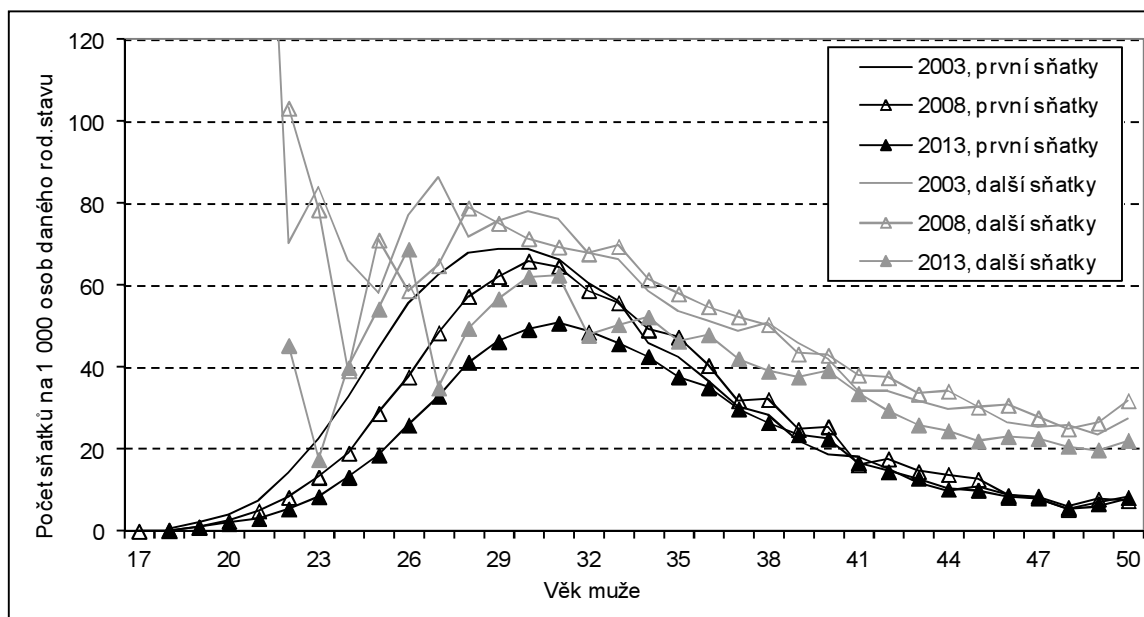
Změny v časování a intenzitě sňatečnosti se projevují v rostoucí hodnotě průměrného věku snoubenců při prvním sňatku. Podle výsledků jednovýchodných tabulek sňatečnosti se mezi roky 2003 a 2013 průměrný věk mužů při prvním sňatku zvýšil o 2,0 roku z 30,3 na 32,3 roku, u žen došlo k navýšení o 2,1 roku z 27,7 na 29,8 roku. Meziroční přírůstky průměrného věku se však postupně snižují, byla zaznamenána i stagnace (u mužů mezi roky 2010 a 2011, u žen mezi lety 2011 a 2012). Také poslední údaj z roku 2013 (32,31 let) byl u mužů v podstatě shodný jako v roce 2012 (32,25 let), u žen se průměrný věk při prvním sňatku meziročně zvýšil o dvě desetiny roku.

Sňatečnost rozvedených či ovdovělých osob je nejvyšší v mladších věkových skupinách (cca do 25 let), kde díky malým absolutním počtům výrazně kolísá. S rostoucím věkem se poté pravděpodobnost uzavření dalšího (v pořadí druhého či dalšího) manželství snižuje, nicméně zůstává pro rozvedené/ovdovělé muže i ženy stále vyšší než pravděpodobnost uzavření sňatku svobodnou osobou. Pro celkovou úroveň sňatečnosti tak hraje důležitou roli právě úroveň sňatečnosti svobodných, která formuje společně s následnou rozvodovostí i populaci rozvedených snoubenců. Z obrázků 2.2 a 2.3 jsou zřejmé všechny charakteristiky vývoje sňatečnosti v letech 2003-2013: odkládání prvního sňatku do vyššího věku, pokles sňatečnosti ve věku do cca 32-35 let a vztah mezi intenzitou opakované a prvo-sňatečnosti podle věku.

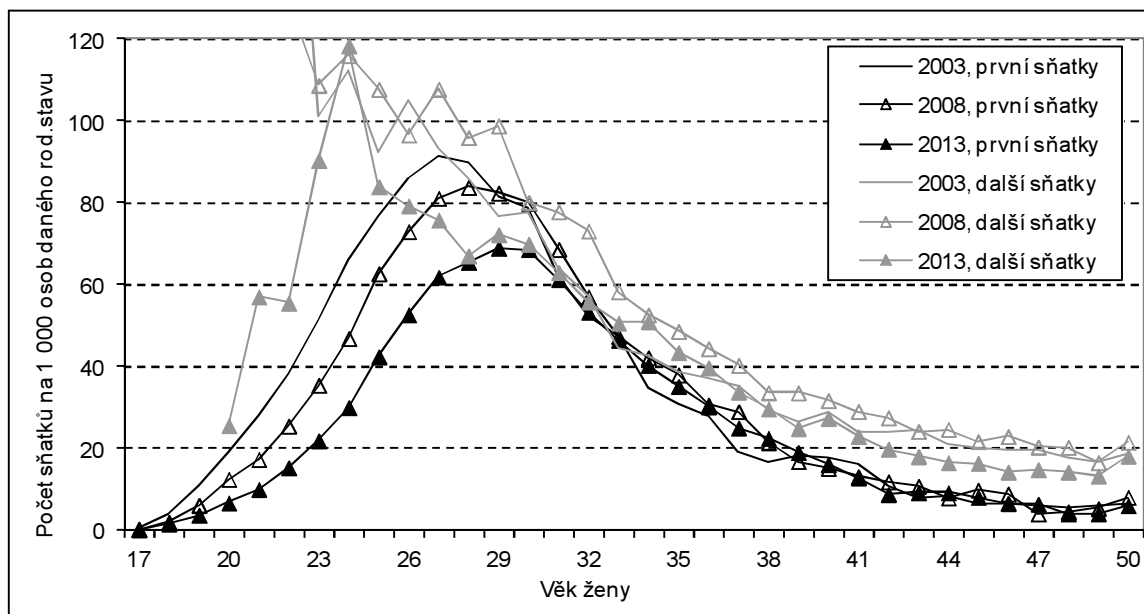
Poněvadž jsou opakované sňatky téměř výhradně uzavírány rozvedenými osobami, hodnotí se intenzita opakované sňatečnosti úrovní sňatečnosti rozvedených. Ta je rovna součtu jednotlivých měr sňatečnosti rozvedených v závislosti na době uplynulé od rozvodu, tedy počtu sňatků vztaheném k počtu rozvodů před daným počtem let. Jak rozložení absolutního počtu opakovaných sňatků, tak míry opakované sňatečnosti shodně vypovídají, že nejdůležitější pro úroveň sňatečnosti rozvedených je doba krátce po rozvodu⁶.

⁶ Je samozřejmě otázkou, nakolik datum rozvodu odpovídá skutečnému období rozpadu předchozího manželství, či zda až plánování nového sňatku vede k rozhodnutí soudně ztvdit rozpadu předchozího, již delší dobu reálně nefungujícího svazku.

Obr. 2.2 Pravděpodobnost* uzavření sňatku podle věku a pořadí, muži, 2003–2013



Obr. 2.3 Pravděpodobnost* uzavření sňatku podle věku a pořadí, ženy, 2003–2013



* Počet sňatků daného pořadí na tisíc osob patřícího rodinného stavu k 1. 1. daného roku.

Největší skupinu opakovaných sňatků stále tvoří sňatky do 5 let po rozvodu, i když v průběhu posledních dvou desetiletí se jejich zastoupení na celkovém počtu sňatků rozvedených výrazně snížilo. Zatímco na počátku 90. let 20. století bylo nad úrovní 70 %, v roce 2007, resp. 2006 u žen, pokleslo pod jednu polovinu a v roce 2013 se k sňatkům do 5 let od rozvodu řadilo 44,1 % sňatků rozvedených mužů a 42,4 % sňatků rozvedených žen. Další čtvrtina sňatků rozvedených zahrnovala sňatky v intervalu 5-9 let od rozvodu, přičemž tento podíl se v uplynulém desetiletí výrazněji neměnil. Vzrostlo však zastoupení sňatků po delší době od rozvodu, podíl sňatků po 20 a více letech od rozvodu mezi všemi sňatky rozvedených byl v roce 2013 zhruba dvojnásobný ve srovnání s rokem 2003 a činil 8,5 % u mužů a 8,9 % u žen. Svůj vliv zde má především vyšší počet manželství uzavíraných v předcházejících desetiletích, neboť intenzita sňatečnosti rozvedených v delší době po rozvodu v posledních letech spíše stagnuje. Obecně však mají míry sňatečnosti rozvedených po roce 2007 sestupný trend.

Nejvyšší zůstává míra sňatečnosti rozvedených hned v prvním roce po rozvodu. Do jednoho roku po rozvodu uzavřelo v roce 2013 nový sňatek 4,1 ‰ rozvedených mužů a 4,6 ‰ rozvedených žen, zatímco v roce 2003 byly odpovídající míry sňatečnosti rozvedených 6,1 resp. 6,5 ‰. Obdobně se snížila také

sňatečnost po 0-1 a 2-3 letech od rozvodu, mírněji pak další skupiny délky mezi rozvodem a novým sňatkem. To se projevilo v hodnotě úhrnné sňatečnosti rozvedených, kdy by při zachování měř sňatečnosti rozvedených na úrovni roku 2013 vstoupilo znovu do manželství pouze 34,7 % rozvedených mužů a 33,5 % rozvedených žen. Ještě v roce 2008 u žen a v roce 2009 u mužů přitom byly relevantní čísla nad úrovní 40 %, když od poloviny 90. let 20. století až do roku 2008 se sňatečnost rozvedených pohybovala v rozmezí 40-45 % (vyšší byla pouze v roce 1997 a 2007).

Tab. 2.4 Sňatečnost rozvedených, 2003–2013

	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
Úhrnná sňatečnost rozvedených (%) - muži	40,4	41,7	44,5	38,4	36,9	36,4	34,7
- ženy	39,1	40,7	44,0	37,2	36,6	34,9	33,5
Průměrná doba mezi rozvodem a sňatkem - muži	6,5	7,0	7,5	7,5	7,5	7,6	8,0
- ženy	6,7	7,3	7,8	7,8	7,8	8,0	8,3
Míry sňatečnosti mužů podle doby od rozvodu:							
0-1	5,5	5,2	5,2	4,5	4,2	4,1	3,9
2-3	4,1	3,7	3,9	3,4	3,3	3,2	2,8
4-5	2,7	3,1	3,0	2,5	2,5	2,5	2,3
6-9	1,8	1,8	2,1	1,8	1,7	1,6	1,6
10-19	0,7	0,8	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7
20-24	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Míry sňatečnosti žen podle doby od rozvodu:							
0-1	5,4	5,0	5,1	4,3	4,2	3,8	3,8
2-3	3,8	3,5	3,5	3,0	3,1	2,8	2,5
4-5	2,4	3,0	2,9	2,4	2,3	2,3	2,1
6-9	1,7	1,7	2,1	1,7	1,7	1,6	1,5
10-19	0,7	0,8	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8
20-24	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3

Pozn.: Průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem je vypočtena z rozložení intenzit sňatečnosti rozvedených.

V téměř jedné desetinně sňatků bývá jedním ze snoubenců (nebo oběma snoubenci) muž či žena jiné státní příslušnosti než ČR. V roce 2013 tomu tak bylo v 4 086 případech, tj. u 9,4 % z celkového počtu sňatků. Častější je sňatek ženy - občanky ČR a muže jiného státního občanství, v roce 2013 se jich konalo 2 370 (58 % z počtu sňatků s cizincem). Ženich byl nejčastěji občanem Slovenska, Německa a Spojeného království. Sňatků muže - českého občana s cizinkou bylo v roce 2013 celkem 1 473 (36 % ze sňatků s cizincem) a nejvíce nevěst bylo občanek Slovenska, Ukrajiny a Ruska. Na počátku sledovaného období patřily k těm četnějším také sňatky českých občanů se státními občany Vietnamu (u mužů i žen).

Tab. 2.5 Sňatky podle státního občanství snoubenců*, 2003–2013

	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
Sňatky alespoň s 1 cizincem	4 716	4 570	4 394	4 324	4 356	4 283	4 086
- podíl na všech sňatcích (%)	9,6	8,8	8,4	9,2	9,7	9,5	9,4
Sňatky - oba cizinci	69	96	160	214	250	276	243
Sňatky - žena ČR + cizinec	2 788	2 652	2 585	2 403	2 384	2 344	2 370
státní občanství muže: Slovensko	506	574	728	643	679	662	667
Německo	428	251	251	277	259	227	238
Spojené království	162	147	263	236	238	230	182
Sňatky - muž ČR + cizinka	1 859	1 822	1 649	1 707	1 722	1 663	1 473
státní občanství ženy: Slovensko	629	677	787	733	736	719	710
Ukrajina	559	503	305	370	387	387	240
Rusko	127	123	93	125	121	125	108

* Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2013.